

ARK NZK dag 2016: een impressie

Maar liefst zes waterbeheerders werken samen aan de realisatie van Slim Watermanagement van het watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal Noordzeekanaal (ARK-NZK). Elk jaar wisselen zij ervaringen en kennis uit tijdens de ARK-NZK dag. Op 27 oktober 2016 vond deze dag plaats in het waterrijke Maximapark te Utrecht. De door Rijkswaterstaat georganiseerde dag werd door bijna 70 deelnemers bezocht. Dagvoorzitter was Irma Waterreus-Metaal van Rijkswaterstaat Midden Nederland.

Opening door Ype Heijman

Ype Heijman, directeur Netwerkmanagement, Rijkswaterstaat Midden Nederland heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij benadrukt in zijn presentatie het belang van gebiedsoverschrijdend samenwerken. Hij licht toe: "Van oudsher hebben we bij waterproblemen of incidenten de neiging eerst naar ons eigen beheergebied te kijken: welke afspraken gelden daar? De kern van Slim Watermanagement is dat we het waterbeheer optimaliseren door over onze grenzen heen te kijken. Dat klinkt simpel, maar is niet eenvoudig in een gebied waar zes waterbeheerders actief zijn. Daarvoor is een cultuuromslag nodig en die bespeur je al in deze regio. Het is niet voor niets dat we meedingen naar de waterinnovatieprijs 2016!"

Volgens Heijman is het voor samenwerking essentieel dat waterbeheerders elkaar kennen. In het geval van een waterprobleem of een incident heeft iedereen elkaar keihard nodig: zowel op de werkvloer als op directieniveau. "Natuurlijk, voor dat soort gevallen zijn er protocollen en redenerlijnen," aldus Heijman. "Maar die werken alleen als je elkaar weet te vinden. Juist daarom is een dag zoals vandaag zo belangrijk! Wat er nog beter kan? Misschien kunnen we als directie en bestuur nóg beter aantakken op de redenerlijnen. Maar verder vind ik dat er in de regio een ongelooflijke voortgang is bereikt en daar ben ik trots op!"

Roel Bronda: "Slim Watermanagement werkt!"

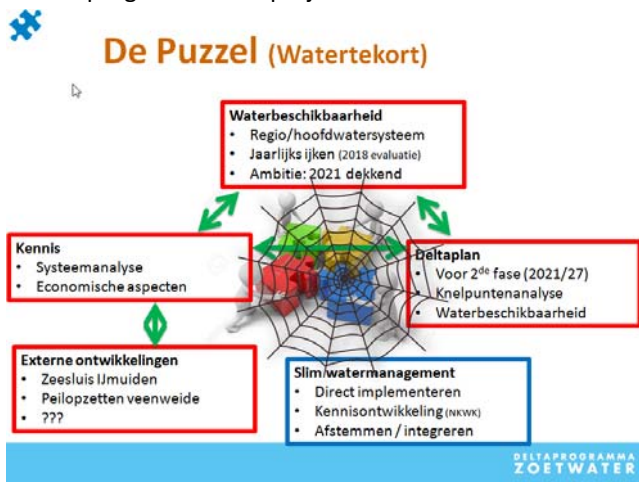
Roel Bronda, afdelingshoofd Watersysteembeheer bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, neemt het woord over. Hij zoomt in op de situatie van 22 en 23 juni 2016, toen er in korte tijd heel veel water in Nederland viel. Hij vertelt: "Slim Watermanagement heeft toen echt gewerkt. We hebben er van geprofiteerd dat de verschillende waterbeheerders elkaars systemen goed kennen en, vooral, dat ze elkaar goed weten te vinden. Via een Whatsapp-groep hebben de beheerders geanticipeerd op de buien die zouden gaan vallen. Ze hebben besloten om onderhoud aan de sluisen van IJmuiden uit te stellen. Dit eenvoudige voorbeeld illustreert krachtig dat het 'elkaar snel vinden' kan bijdragen aan het ontlasten van het watersysteem."

Bronda beschrijft hoe het er bij de voorspelling van extreem weer aan toe gaat. "We zitten dan bij elkaar en volgen de buien op een groot scherm, een soort Buienradar. De situatie zag er op 22 en 23 juni ernstig uit. Maar, gelukkig voor ons, zijn buien onvoorspelbaar en grillig en gedragen ze zich anders dan de voorspellingen op het scherm. In dit geval zagen we dat de ergste buien aan ons voorbijtrokken en hoefden we niet direct te handelen. Dit soort situaties tonen het belang aan van de interactie tussen mensen en systemen. En dat is precies de kern van Slim Watermanagement."

Slim Watermanagement: een stukje in welke puzzel?

Het Deltaprogramma Zoet Water richt zich op het klimaatbestendig en toekomstbestendig omgaan met water in Nederland. Slim Watermanagement is hierbinnen een klein stukje van een complexe puzzel.

Dolf Kern van het Hoogheemraadschap van Rijnland legt in zijn presentatie de nadruk op watertekort. Hiervoor bestaan nog geen normen, zoals dat voor wateroverlast en veiligheid van regionale keringen het geval is. Wel vormt watertekort een speerpunt in diverse programma's en projecten.

Slim Watermanagement is een onderdeel in een grotere 'watertekortpuzzel'. Het richt zich op het operationele beheer: hoe kunnen we in perioden van droogte de waterbeschikbaarheid optimaliseren met de infrastructuur die er nu ligt?

Kern vertelt: "We kijken uitdrukkelijk over de grenzen van ons eigen beheergebied heen, wisselen kennis en informatie uit met andere beheerders en maken samen afwegingen over maatregelen. Slim Watermanagement raakt daarbij aan andere thema's zoals energie en duurzaamheid, omgaan met calamiteiten en informatie- en databeheer. Voor de realisatie van Slim Watermanagement is het belangrijk dat we niet op andere ontwikkelingen blijven wachten en vooral 'gewoon aan de slag gaan'. Waarbij we onze acties natuurlijk voortdurend af moeten stemmen met andere waterbeheerders."

Redeneerlijnen

In het voorjaar van 2016 zijn de redeneerlijnen voor de ARK-NZK regio vastgesteld. Nu is het zaak deze redeneerlijnen goed toe te passen.

Hoe nemen we in tijden van droogte of hoog water de juiste maatregelen voor het hele stroomgebied? Dat is de kern van de redeneerlijnen. Deze zijn voortgevloeid uit een eerdere ARK-NZK dag en uitgewerkt in verschillende workshops. Vervolgens zijn ze op directieureniveau vastgesteld.

Liesbeth van Doorn van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden vertelt: "Het bijzondere is dat het niet een redeneerlijn van ons waterschap alleen is, maar van vier waterschappen en twee rijkswaterstaatsdiensten. De waterbeheerders staan nu voor de taak om de redeneerlijnen in te bedden in hun eigen organisaties. Als er een bui aankomt, moet

iedereen de redeneerlijnen kennen. Iedereen moet weten wat er op dat moment moet worden gedaan, om de ruimte in het systeem optimaal te benutten en calamiteiten zo lang mogelijk voor te blijven."

Reacties

Van Doorn maakt een rondje in de zaal om te inventariseren wat de aanwezigen op dit moment al van de redeneerlijnen merken. De reacties geven aan dat de redeneerlijnen het gesprek tussen beheerders op gang brengen, maar dat het toepassen ervan nog geen vanzelfsprekendheid is. Vanuit de zaal wordt de vraag gesteld of er een redeneerlijn is voor de optimalisatie van het dagelijks beheer, bijvoorbeeld op het gebied van energie. Daarop is het antwoord dat dat binnen de regio op de agenda staat, maar nog niet grensoverschrijdend wordt aangepakt. Tenslotte ontstaat er een discussie over verevening. Daarvoor wordt een instrument ontwikkeld dat kan worden gebruikt in situaties van wateroverlast. De oproep wordt gedaan om verevening ook naar droge situaties te trekken.

Workshop 'Informatiescherm in ontwikkeling'

Een informatiescherm waarop real time data worden getoond is een middel om Slim Watermanagement te faciliteren. Tijdens één van de workshops discussiëren deelnemers over het scherm.

Ter ondersteuning van Slim Watermanagement in de ARK-NZK wordt een informatiescherm ontwikkeld, waarop real time allerlei gegevens van waterschappen en Rijkswaterstaat worden getoond. Het informatiescherm ondersteunt beheerders om op basis van gedeelde informatie betere besluiten te nemen. Op dit moment is de basis van het scherm klaar. De informatie is nog gebaseerd op actuele meetgegevens en er zitten nog geen verwachtingen in.

Het scherm krijgt nu verder vorm. De deelnemers aan de workshop denken hierover mee. Volgens hen zou

het scherm informatie moeten weergeven over bijvoorbeeld waterbalansen, debieten, peilen, zout, de status van grote objecten, actuele neerslag en over verwachtingen. Vooral afwijkingen ten opzichte van de reguliere situatie zijn erg interessant! Daarnaast zou er een 'crisischerm' moeten zijn dat aangeeft hoeveel ruimte er nog is in het systeem.

Discussie

De deelnemers aan de workshops zijn overwegend enthousiast over het informatiescherm en vinden dat er al veel is bereikt. Ondanks de lovende woorden, bevelen enkele deelnemers aan om vooral bij elkaar te blijven komen en ook 'live' informatie te delen, want ook dat blijft enorm effectief.

Er ontstaat enige discussie over de kwaliteit van de gegevens. Het uitgangspunt van het informatiescherm is dat elke organisatie verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de gegevens die worden aangeboden. Het blijft zaak om de gegevens goed met elkaar te bespreken: hoe up to date zijn die bij de verschillende organisaties, hoe vaak zijn ze beschikbaar, hoe worden ze gemeten? Het is belangrijk om te voorkomen dat daarover discussies ontstaan tijdens extreme situaties.

Workshop 'Faalkansenstudie Amsterdam-Rijnkanaal Noordzeekanaal'

Om in perioden van wateroverlast of droogte onderbouwde en beheergebiedoverstijgende maatregelen te nemen, is het essentieel om het watersysteem goed te kennen. Het in beeld krijgen van 'faalkansen' helpt daarbij.

De faalkansenstudie, die HKV en Hydrologic op dit moment uitvoeren, richt zich op het falen van het watersysteem bij hoog water. Uitgangspunt van de studie is dat het systeem faalt bij een hoogwaterstand op het Noordzeekanaal boven de NAP -0,30 meter. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan andere faalcriteria, zoals het falen van pompen.

Het eerste deel van de studie bestaat uit het uitwerken van een model en de analyse van faalkansen in het hele ARK-NZK gebied. Belangrijke vragen zijn wat de interactie is tussen het hoofdwatersysteem en de regionale systemen en hoeveel water het systeem nu én in de toekomst probleemloos kan verwerken. In het tweede deel van de studie

wordt de theorie vertaald naar de praktijk: welke concrete verbeteringen kunnen de waterbeheerders doorvoeren om in het gehele gebied beter te anticiperen op situaties van wateroverlast? Het gaat daarbij om maatregelen om de herhalingstijd van hoge waterstanden te verminderen en zoveel mogelijk schade te vermijden.

Discussie

Tijdens de workshop ontstaat er discussie over de definitie van 'falen'. Aanbevolen wordt om hierbij ook watertekort en verzilting mee te nemen. Hiervoor wordt verwezen naar het IMPREX project, waar deze onderwerpen wel uitdrukkelijk naar voren komen.

Workshop 'IMPRES: meer kennis over schade door watertekort'

Hoe kunnen we slimmer omgaan met water in situaties van watertekort? Dat vormt het belangrijkste item in de casestudy ARK-NZK binnen het onderzoeksprogramma IMPRES

Eén van de onderdelen van het Europese onderzoeksprogramma IMPRES is het toepassen van een 'risicobenadering voor droogte'. Concreet komt dit neer op het ontwikkelen van een instrument, dat waterbeheerders helpt om hun beslissingen te baseren op risico's (een combinatie van de kans op watertekort én de gevolgen ervan). Het instrument wordt toegepast in drie cases, waar het gebied rond het Amsterdam-Rijnkanaal er één van is. Met de tool kunnen beheerders zien hoe schades zijn verdeeld over verschillende sectoren en waterschappen en hoe maatregelen uitpakken. Zo kunnen ze bepalen hoe ze het water het best kunnen verdelen. De tool vormt nu

nog een eerste versie. Op grond van nieuwe kennis en ervaringen zal de tool de komende jaren steeds verder worden verfijnd.

Discussie

Vanuit de zaal wordt ervoor gepleit om vooral goed te kijken of alle factoren die bij droogte een rol spelen worden meegenomen. Zo wordt wel de invloed van droogte op zout meegenomen, maar (nog) niet de invloed op zuurstof en nutriënten. Het is belangrijk deze factoren in het vizier te blijven houden, ook als het nu nog niet mogelijk is ze mee te nemen.

Serious Game

Een kaart van het watersysteem, pionnen die pompen en sluizen weergeven, kaartjes met weerberichten en Whatsapp-berichten... het zijn allemaal ingrediënten van een spel (serious game) dat de deelnemers aan de ARK-NZK-dag in verschillende groepen spelen.

Vier groepen buigen zich over het watersysteem van het ARK-NZK gebied, één groep gaat aan de slag met het waterbeheer van het IJsselmeergebied. Rond elke speltafel zitten teams van waterbeheerders, van Rijkswaterstaat en waterschappen. Doel van het spel is om waterbeheerders in extreme situaties inzicht te geven in de invloed van het eigen handelen en in het effect van afstemming met andere beheerders. Deelnemers kunnen op die manier Slim Watermanagement in de praktijk ervaren. Op grond van weerberichten, verwachtingen van de waterstand en whatsapp berichten (bijvoorbeeld over het uitvallen van een pomp) overleggen de beheerders met elkaar en geven aan welke gemalen en sluizen zij willen inzetten, door de capaciteit in te stellen tussen

de 0 en 100%. De effecten worden doorgerekend en zijn te zien op een projectiescherm. Zo gaan de deelnemers gezamenlijk op zoek naar het slimste pakket waterbeheermaatregelen.

Voor de winnende groep, met het 'slimste' waterbeheer, is er een wisselbokaal: het boek Utrechts water. De winnaars wordt gevraagd het boek voor de volgende ARK-NZK dag op 12 oktober 2017 te voorzien van aantekeningen. Op die dag wordt de nieuwe kennis weer doorgegeven aan een ander: een mooi voorbeeld van Slim Watermanagement!